

פעילות מס' 1 - גיבורי חגים

תפעל למען פיתוחו של הפרט : במישור האישי כמממש את עצמיותו.
במישור החברתי - אזרח תורם ומעורב.

בכל חברות העולם קיימים מיתוסים וסיפורים המתארים את גיבורי אותה חברה. לרוב גיבורים אלו קשורים לדת והאמונה של אותה חברה. דמות הגיבור הנה דמות ארכיטיפית הנמצאת בתודעה הקולקטיבית של כל בני האדם. תפקידו של הגיבור הוא תפקיד חברתי הוא אשר נועד להציל את החברה מסכנה האורבת לה - אם זו סכנה חיצונית מצד אויב כלשהו המבקש להשמיד את העם או לשעבדו, או לחילופין, סכנה פנימית בעם הקשורה לספקות באל והידלדלות באמונה ומאבק מתמיד בין טוב לרע. במשימתו זו עובר הגיבור מסע המפגיש אותו עם אותה סכנה ובביצוע משימתו הוא גם מממש את עצמו על ידי בחינת יכולותיו ובחינת מידת האמונה שלו והוא גם תורם חברתית. גם ביהדות יש לנו גיבורים - אם זה משה המוציא את בני ישראל משעבוד מצרים, אסתר המצילה את העם מהשמדה או יהודה המכבי המטהר את בית המקדש. כל אירוע כזה שבו ניצח הגיבור במשימתו נחוג ברוב הוד והדר בקרב הקהילה והעדויות לכך היא אותם חגים שאנו חוגגים. בחינת תפקידם ומשימתם של גיבורי חגים אלו יכולה ללמד אותנו רבות על החשיבות שבמעורבות בקהילה ותרומה לה.

מטרות הפעילות:

- החניך יכיר את פועלם ומשימתם של גיבורי החגים היהודיים.
- החניך יבחן את תפקידם החברתי של גיבורים אלו.
- החניך יבין את חשיבות התרומה לקהילה.

מהלך הפעילות:

שלב א' - הגיבור שלי

- נבקש מכל חניך לבחור את דמות הגיבור שהוא הכי מזדהה איתה - יכולה זו להיות דמות מסרטים, דמויות הערצה, גיבור לאומי וכדומה.
- נבקש מכל חניך להציג את הדמות שבחר ולהסביר מדוע בחר דווקא בה.

(זמן משוער : כ - 25 דק')

שלב ב' - גיבורי החגים שלנו

- נפרוס לפני החניכים כרטיסיות ציור של הגיבורים מהחגים היהודיים. (נספח א' לפעילות)
- נבקש מכל חניך לבחור את אחת הדמויות המופיעה בכרטיסיות.
- נחלק את הקבוצה לתתי קבוצות על פי דמויות הגיבורים שבחרו (כל החניכים שבחרו במשה הם קבוצה אחת, כל אלו שבחרו ביהודה המכבי קבוצה שניה וכו').
- כל קבוצה מתכנסת וקוראת יחדיו את כרטיסיית מידע המתארת את פועלה של דמות הגיבור שלה. (נספח ב' לפעילות).

(זמן משוער : כ - 20 דק')

שלב ג' - תחרות גיבור העם

1. כל קבוצה בוחרת את אחד החניכים ההופך להיות אותו גיבור שבחרה.
2. כל קבוצה מכינה את המועמד שלה לתחרות גיבור העם. התחרות כוללת :
א. לבוש אופייני של הדמות בהתאם למה שכתוב בכרטיסייה. את הלבוש ניתן להכין מחומרי יצירה שנעמיד לרשות החניכים.
ב. נאום של הגיבור המתאר את המשימה שביצע ומדוע נבחר בזמנו להיות גיבור (סיפור המעשה).
מומלץ שסיפור זה יהיה בשפה פשוטה, זורם ומעניין. ניתן להכניס מושגים חדשים בני זמננו.
וכמו גם מה היכולות של הגיבור ומדוע הוא זה שצריך להבחר כגיבור העם.
ג. במידה והגיבור היה חי כיום מה היתה יכולה להיות המשימה שלו בהתאם למציאות בארץ (לדוגמא - להשכיח שלום בין כל קבוצות האוכלוסיה, לדאוג לאיכות הסביבה, עזרה לזולת, לעודד את הסובלנות והפתיחות בין כולם וכו').
3. נקיים את התחרות ונאפשר לכל גיבור וגיבור להציג את עצמו לקיים את הנאום שהקבוצה הכינה.

(זמן משוער : כ - 45 דק')

שלב ד' - דיון

1. מה היו התכונות של הגיבורים שהצגתם שבגללם הם נחשבים כגיבורים ?
(מנהיגות, יכולת התמדה, אומץ לב, חוכמה, גבורה, אמונה באל וכו').
2. מדוע חשוב שתהיינה תכונותיה אלו לגיבור ובכלל לכל אחד ?
(על מנת להתמודד עם הקשיים של החיים, על מנת להשפיע על אחרים ולהשפיע על החברה כולה, על מנת לקדם ולעזור לחברה בה אנו חיים)
3. מה היתה המשימה החברתית של הגיבורים ?
(להציל מהשמדה, להציל מביטול האמונה, להציל משעבוד)
4. כיצד האמונה באלוהים עזרה לגיבורים במשימתם ?
(בחלק מהמקרים, כגון משה, אלוהים הוא זה ששלח את הגיבור למשימתו. והאמונה באלוהים היא זו שנתנה את האומץ לגיבור לפעול. כשם שמתתיהו החשמונאי קורא לעם " מי לה' אלי ..")
5. מדוע, מי שכתב את התנ"ך, בחר להציג דווקא את הגיבורים הללו ?
(בגלל תכונותיהם הייחודיות (צניעות וענווה, אומץ, רצון טוב) ובגלל האמונה ללא ספקות שלהם)
6. כיצד הנושא הזה של הגיבורים מתקשר לפעילות שלנו בצופים ?
(כשם שלאותם גיבורים היתה משימה חברתית כך לחניכים בתנועת הצופים ישנם משימות חברתיות כמו עזרה לזולת והתנדבות ומעורבות בקהילה)

(זמן משוער : 20 דק')

הערות :

למדריך - חשוב לוודא שהחניכים אכן מבינים את המשמעות של המשימות החברתיות של אותם גיבורי חגים וכיצד מתקשר תפקידם החברתי של הגיבורים לתפקידם החברתי של החניכים.

לחניך - מכיר את גיבורי החגים היהודיים, בוחן את פועלם ומקשר זאת לפעילות החברתית שלו כחניך בתנועה.

לקבוצה - בוחנת את חשיבותה כקבוצה התורמת ומעורבת בקהילה.

בשקט ובבטחה תהיה גבורתכם (ישעיה ל טו)

קובץ זה פורסם
במרכז ההדרכה הוירטואלי
של אתר תנועת הצופים
<http://www.zofim.org.il>

נספח א' - ציורי גיבורים

נספח ב' - כרטיסיות מידע על גיבורים

תעודד את הפרט לעצב זהות יהודית - ישראלית משמעותית

אחד ממרכיבי היסוד של הטבע האנושי הוא לחפש אחר הסברים ומשמעות לתופעות שאנו פוגשים בחיים. מכיוון שאין באפשרותנו להסביר את כל התופעות אנו משתמשים בשפת הסמלים כדי לייצג אותן תופעות. בין שאנו חיים בחברה מודרנית או בחברה שהזמן לא נגע בה, אנו מוקפים במערכות של סמלים וסימנים. סמל הוא חפץ או מושג שבדרך מסויימת מייצג משהו אחר או מצביע עליו. מכיוון שחלק מהתפתחות שלנו קשורה לגיבוש זהות כלשהי, לעיתים קרובות אנו מאמצים מערכת של סמלים אשר תייצג אותנו. אנו מכירים תופעה זו היטב בתנועת הצופים בדמותם של הפאצים אותם אנו עונדים, המנון התנועה וכמובן עלי החבצלת, מגן הדוד וסיסמא " היה נכון".

היהדות אף היא מערכת שלמה של סימנים וסמלים. סמלים אלו נוצרו במשך זמן קיומה של הדת ומהווים ייצוג לאמונה שלנו בה: ערכיה, תרבותה ומשמעותה.

הכרות עם סמליה של היהדות, הבנת משמעותם ובחינתם היא עוד דרך לגיבוש ועיצוב זהות יהודית - ישראלית משמעותית.

מטרות הפעילות:

- החניך יכיר את מערכת הסמלים המרכזית של היהדות.
- החניך יבין את המשמעות הערכית של סמלים אלו.
- החניך יבחן את משמעותם של הסמלים לגביו.

מהלך הפעילות:

שלב א' - אומנות יהודית

פעילות זו מובנת על תחנות יצירה.

1. בפינות שונות של החדר ניצור תחנות יצירה הקשורות לאומנות יהודית, דוגמאות לתחנות:

א. מוזאיקה יהודית - כל חניך בוחר ציור של סמל (נספח א') ומדביק עליו גזרי עיתונים קטנים כעבודת פסיפס. (לחילופין ניתן להשתמש באבני פסיפס)

ב. כד קטן - כל חניך מצייר על כד חרס סמלים ואיורים יהודיים בהתאם לדוגמאות (נספח ב')

ג. עבודה בחימר - יצירת נרות שמן מחימר (נספח ג').

ד. אומנות חופשית - יצירת סמלים יהודיים מחומרי יצירה ופסולת שונים, עבודה חופשית.

2. נבקש מכל חניך לבחור את אחת התחנות בהתאם לרצונו. בגמר העבודה יוכל כל חנך להחליף תחנה.

(זמן משוער: כ - 60 דק')

שלב ב' - תערוכת סמלים יהודיים

1. נבקש מכל חניך להעמיד את היצירות שלנו כתערוכה ולתת שם לכל יצירה.

2. נעבור בין מוצגי התערוכה כאשר החניכים מציגים את עבודתם ואת השם שבחרו ליצירה.

(זמן משוער: כ- 15 דק')

שלב ג' - דיון

1. מה הסמל שהכי מוצא חן בעיניכם מתוך מגוון הסמלים ומדוע ?
2. אלו סמלים אתם מכירים מהיהדות ?
(מגן דוד, מנורה, רימון, עלי זית, כדי שמן, צמחים ועלים שונים משבעת המינים או ארבעת המינים וצמחים אחרים, לוחות הברית, חיות, יונה, שופר וכדומה)
3. מדוע נבחרו דווקא סמלים אלו להיות הסמלים היהודיים ?
(אלו סמלים הקשורים לפולחן היהודי כגון הגפן, שמן הזית או לכלים שהיו בבית המקדש כגון המנורה כדי השמן החושן או הרימון. סמלים אלו נבחרו להיות סמלים יהודיים כי אין הם מייצגים פסל או תמונה האסורים על פי התורה)
4. מה יכולה להיות המשמעות של כל סמל ?
(גפן - מסמלת פריון וחשיבותו של היין ביהדות. עלי זית - ברית השלום בין ה' לעם ישראל, יונה - מסמלת את השכינה, מגן דוד - סמלו המובהק של העם היהודי מסמל את האיזון ביקום, רימון - ירבו זיכותנו כרימון, שופר - זכר לעקידת יצחק וכדומה)
5. אלו מבין הסמלים מתאימים לחיינו כיום, אלו לא ולמה ?
(זמן משוער: כ - 15 דק')

הערות :

- למדריך - חשוב לאפשר יצירה חופשית ומספיק זמן ליצירת מספר עבודות לכל חניך.
- לחניך - מכיר את סמליה של היהדות ומשמעותם הכללית ולגביו.
- לקבוצה - מכירה את חבריה דרך פעילות יצירתית.

נספח א' - סמלים וסימנים ביהדות

נספח ב' - דוגמאות לאיורים יהודיים

נספח ג' - הכנת נרות שמן.

פעילות מס' 3 - המשפחה היהודית

תפעל לעיצוב תרבות יהודית ישראלית המשלבת בין המורשת התרבותית של העם היהודי ובין התרבות וההוויה המתגבשת במדינת ישראל

המשפחה מהווה את התא החברתי הראשוני והבסיסי לכל יצור אנוש. דרך המשפחה לומד התינוק - הילד - הנער - המבוגר, מהם ערכים, מהן נורמות ההתנהגות המקובלות, מהי תרבות, מה טיבם של יחסי אנוש או מהי תקשורת.

המשפחה היא היחידה החברתית המשפיעה ביותר על עיצוב אישיותו וזהותו של האדם ודרכה הוא מתפתח להיות מה שהינו. כך זה לגבי כלל משפחות העולם ובטח כשמדובר במשפחה היהודית.

ערך המשפחה הוא ערך מרכזי ביהדות, התורה נתנה לו תוקף ממשי בדמות הדיברה החמישית: כבוד את אביך ואת אמך. ליהדות חשוב לשמור על התא המשפחתי מתוך האמונה כי המשפחה היא זו העוזרת ותומכת והיא זו השומרת שבניה יקיימו את התורה והמצוות ובמיוחד את מצוות השמירה על השבת. ואולי המשפחה היא זו שאפשרה ליהדות לשרוד כל כך הרבה שנים בגזרות וביטויה השנאה הרבים שהופנו כלפיה. הכרת שורשיה של המשפחה וההיסטוריה המשפחתית היא הכרות עם סיפורו של העם היהודי כולו וקשר משפחתי זה הוא שיוצר את הקשר הרוחני ורגשי בין כל יהודי העולם.

מטרות הפעילות:

- החניך יכיר את ההיסטוריה המשפחתית שלו ושל חבריו לקבוצה.
- החניך יתנסה בבניית עץ יוחסין משפחתי.
- החניך יבין את המשמעות של המשפחה היהודית כמשמרת את המסורת והדת.

מהלך הפעילות:

שלב א' - תחרות העץ המשפחתי

במרכז של הפעילות התנסות של החניכים בבניית העץ המשפחתי האישי שלהם והכרות עם ההיסטוריה והמסורת של המשפחה. על פי השלבים הבאים:

- הצגת התחרות:** נציג לפני החניכים את הרעיון של עריכת תחרות בין מודלים של עצי המשפחה של חניכי הקבוצה. נקבע מועד לתחרות (כשבועיים אחר כך) וכן את הקריטריונים לתחרות:
  - מודל מקורי של עץ המשפחה. (לדוגמא: על גבי נייר גדול או בניית עץ מחומרי יצירה).
  - חשוב שהמודל יכיל פרטים כגון: תאריכי לידה ופטירה, מקום הולדה, עלייה לארץ וכו'.
  - הצגת ההיסטוריה של המשפחה דרך דפי הסבר, תמונות, חפצים ישנים וכדומה.
  - הצגת ראיון עם אחד מאבות המשפחה (אבא, סבא, דוד או דודה)
  - לספר את אחד מסיפורי הייחודיים של המשפחה, או לחילופין: שיר, ריקוד, לבוש או מאכל. (מודל לעץ משפחתי - נספח א' לפעילות)
- הכנות:** עבודת המחקר של החניכים לקראת התחרות: איסוף חומר, קיום ראיונות, הכנת המודל של העץ המשפחתי וכו'.

- התחרות:** כל חניך יעמיד את העץ המשפחתי שלו יחד עם ההסברים, השירים, הלבוש או הכלים. מבעוד מועד נמנה צוות שיפוט אשר יהיה מורכב ממדריך, חברי שכב"ג, חניכי הגדוד וכדומה.

(זמן משוער: להצגת התחרות - 25 דק', להכנות - שבועיים, לתחרות - 60 דק').

שלב ב' - דיון

1. בעקבות ההתנסות, אלו דברים חדשים למדתם על משפחתכם שלא הכרתם לפני כן ?
2. מה הדומה ומה השונה בין המשפחות ?
(הדומה והשונה ביחס למסורת ותרבות - לבוש, מאכל, מוסיקה, שירים , הדומה והשונה ביחס לצורת קיום הדת, ההשתלשלות של המשפחה בתפוצות, ההגעה לארץ , הפיזור של המשפחה כיון)
3. כיצד מתבטא בכל משפחה הקשר שלה ליהדות ? כיצד היה בעבר וכיצד כיום ?
4. מדוע המשפחה היא ערך חשוב ביהדות ?
(כי היא הקבוצה החברתית הבסיסית של כל אדם דרכה רוכש את הזהות שלו ואת ההרגלים והנורמות. כמו גם את המסורת והתרבות . המשפחה היא קבוצה המגינה על האדם ושומרת עליו. במקרה של היהדות שמרה המשפחה על האמונה באלוהים וקיום הדת ומנעה התבוללות בין שאר הדתות).

(זמן משוער : כ - 25 דק')

הערות :

למדריך - מומלץ לקיים פעילות זו יחד עם ההורים לסיימה עם ערב תרבות הקשור לנושא. כמו כן ניתן לערב את ההורים בפעילות כעוזרים לספר את הסיפור המשפחתי או אפילו כחלק מצוות השיפוט.

לחניך - מכיר את ההיסטוריה המשפחתית שלו והקשרה ליהדות.

לקבוצה - הקבוצה מכירה את סיפורי המשפחות של חבריה.

בית מעצב את האדם (סמואל סמיילס)

נספח א' - מודל לעץ משפחתי

פעילות מס' 4 - מעמד הר סיני ועשרת הדיברות

תעודד את הפרט לקחת חלק מרכזי בעיצוב עולמו הערכי, אישי וחברתי, כמו גם אחריות על בחירותיו ומעשיו.

מעמד הר סיני וקבלת עשרת הדיברות מציין את הפיכתם של שניים עשר שבטי ישראל לאומה אחת שלמה. שם בהר סיני קיבלו על עצמם בני ישראל את עשרת הדיברות ואת התורה כולה ובכך הפכו לעם הסגולה. כנאמר בתפילת שמונה עשרה: "אתה בחרתנו מכל העמים..."
דמו לעצמכם עם שלם עומד מסביב להר סיני ומתכוון בצפייה לשמוע דברי אלוהים חיים המתווים תוכנית שלמה של חיי תורה, מוסר, צדק וכו'. ברקע נראים ערפילים ואש ועשן, ברקים ורעמים ונשמע קול השופר. ומשה עולה אל ההר לקבל עליו את התורה ולמסרה לבני ישראל. מעמד הר סיני קשור בקשר הדוק ליציאת מצרים. עם אשר היה משועבד יוצא לחופשי ובחרותו מקבל את התורה. לפניו עוד דרך ארוכה עד להגיעם לארץ ישראל אך הם כבר קיבלו על עצמם את התורה. התורה קדמה לארץ וזהו סוד קיומה ונחיותה בהיותה לא תלויה בדבר. והתורה אוצרת בתוכה את השקפתה הרוחנית והתרבותית של היהדות. זו הקיימת במעמד הר סיני וזו העתידה לבוא (יש האומרים כי כל מה התוצר אחר כך כפרשנות של התורה כבר היה ידוע למשה במעמד הר סיני).
עשרת הדיברות הם הייצוג של התורה כולה והם אותם צווים מוסריים השומרים על אומה מפני התפוררות מוסרית, חברתית ולאומית. עשרת הדיברות הם צווים אוניברסליים הקיימים בדרך זו או אחרת בכל חברה, ותקיפותם מתחילה אז במעמד הר סיני ונמשכת עד היום. חשיבותם היא לא רק בשל היותנו חלק מהעם היהודי אלא בראש ולראשונה כהיותנו בני אדם ולכן הכרות עם עשרת הדיברות, הבנת משמעותם וההתנהגות הנדרשת מהם היא חשובה כבסיס להבנת היהדות.

מטרות הפעילות:

- א. החניך יכיר את סיפור מעמד הר סיני ומשמעותו הרוחנית.
- ב. החניך יכיר את תוכנם של עשרת הדיברות ומשמעותם.
- ג. החניך יבחן את תקיפותם של עשרת הדיברות בחייו הוא.

מהלך הפעילות:

שלב א' - עשרת הדיברות בזוגות.

1. נחלק לכל חניך בקבוצה כרטיסייה מתוך עשרים הכרטיסיות:
מחצית הכרטיסיות מציגות את אחת מעשרת הדיברות ומחצית מהכרטיסיות מציגות פירוש לאחת מעשרת הדיברות. (נספח א' לפעילות).
2. נבקש מהחניכים להסתובב בינם לבין עצמם למצוא את החניך המחזיק את החצי השני של הכרטיסיה שברשותו, כך ששניהם ישלימו זוג כרטיסיות המכיל את הדיברה ואת פירושה.
3. נבקש מכל זוג לשבת בנפרד ולקרוא יחדיו את הכרטיסיות.
4. נחלק לכל זוג דף עבודה (נספח ב') ונבקשם למלא את הדף.
5. נתאסף לקבוצה גדולה. כל זוג יציג את הדיברה ואת הפירוש שלה ואת אשר כתב בדף העבודה.

(זמן משוער: 45 דק')

שלב ב' - דיון

- א. מדוע חשוב שלעם היהודי תהינה עשרת דיברות ?
(כמו לכל עם חשובים שיהיו חוקים שעל פיהם ינהגו בני האדם ולא יהיה אי סדר שיגרום לפגיעה אחד בשני, כמו כן חשובות הדיברות להטוות את הצורה בה תהיה הדת ורשום את עיקריה על גבי לוחות ברית . ברית בין עם ישראל לאלוהים)
- ב. מדוע בחרו דווקא בדיברות אלו להיות עשרת הדיברות של עם ישראל ?
מה מבין הדיברות נוכל למצוא כחוקים בכל העמים ומה מבין הדיברות שייך רק לעם ישראל ?
(דיברות אלו הן ייצוג של התורה כולה . עשרת הדיברות מחולקות לשתי קבוצות : החמש הראשונות קשורות רק לעם ישראל ומיוחדות לו , חמש האחרות הן אוניברסליות ומתאימות לשאר העמים (והדתות)
- ג. כיצד נגדיר את המידה בה מקיימים בקבוצה הזו את עשרת הדיברות ?
- ד. באלו מקרים קל לנו לקיים את הדיברות ובאלו מקרים קשה לנו , תנו דוגמאות.
- ה. אלו עוד דיברות אתם מכירים ?
(דיברות הצופה)
- (זמן משוער : כ - 25 דק')

שלב ג' - עשרת הדיברות ודיברות הצופה

1. נעמיד לפני החניכים שני פלקטים ריקים : על פלקט אחד נכתוב בעזרת החניכים את עשרת הדיברות של התורה . ועל פלקט שני נכתוב את עשרת דיברות הצופה . (נספח ג')
2. נבחן יחד עם החניכים : מה דומה ומה שונה בין שתי מערכות הדיברות.
כיצד שתי מערכות הדיברות קשורות זו לזו.
מה מבין הדיברות החניכים מקיימים ומה לא ומדוע .
- (זמן משוער : כ - 25 דק')

הערות :

למדריך - חשוב שהחניכים יתנו דוגמאות מחייהם לגבי המשמעות של הדיברות ואופן קיומם.
אין כאן כוונה להטיף להם האם הם מקיימים את הדיברות או לא, רק לבחון את מידת הקשר שלהם לדיברות.

לחניך - מכיר את עשרת הדיברות , מבין את משמעותן ובוחן את מידת הקשר שלו אליהן.

לקבוצה - מפתחת את מידת העבודה המשותפת שלה דרך העבודה בזוגות.

וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל (דברים ד' , פסוק מד)

נספח א' - עשרת הדיברות ופירושם

<p>אנוכי ה' אלוהיך אשר הוציאתך מארץ מצרים</p>	<p>כשברא ה' את העולם הוא ברא אותנו באות בית (בראשית) האות אלף התרגזה ולכן הבטיח ה' להתחיל את התורה באות אלף. באימרה זו מבקש ה' מבני ישראל לקבל עליהם את תורתו. ומדגיש את חשיבות האמונה באלוהים ותורתו.</p>
<p>לא יהיה לך אלוהים אחרים לא תעשה לך פסל וכל תמונה</p>	<p>לא יהיה אלוהים אחרים מלבד הקדוש ברוך הוא. כי ה' הוא האל היחיד. לא יתפללו לאלוהים אחרים ולא יעשו שום צורה של אלוהים בדמות פסל או תמונה ולא ישתחוו לפסל. לא ינהגו כמו עובדי האלילים.</p>
<p>לא תשא את שם ה' אלוהיך לשוא</p>	<p>כשהאדם רוצה לאמת את דבריו הוא נשבע לה' המסמל את האמת כולה. לפיכך אסור להישבע בשם ה' אם ישנו שקר בשבועה או שאין בכוונה לקיימה. וכן אין לחלל את שם ה' במקומות שאינם ראויים לקדושת שמו של ה'.</p>
<p>זכור את יום השבת לקודשו</p>	<p>יום המנוחה של עם ישראל. יש לזכור את קדושתה של השבת ולקבל את השבת ללא פיקפוק. ימי החול נועדו עבור האדם בעולם הזה, הם חולפים ועוברים אך השבת היא נצחית ומלכותית. השבת נועדה לתפילה ולימוד, עיון ומחשבה. ולא יעשו כל מלאכה אפילו הקלה ביותר כי מטרה אחת לשבת לקדש את נשמת עם ישראל.</p>
<p>כבד את אביך ואת אמך</p>	<p>דיברה זו קשורה גם לשבת והיא נועדה לציין כי האב והאם נצטוו להשגיח על הבנים והבנות שישמרו את השבת והבנים נצטוו לשמור על ההורים וכך תהיה השבת נשמרת על ידי כל בני המשפחה. זה המכבד את אביו ואת אמו מאריך את ימיהם ובכך מאריך את שנות חייו שלו.</p>
<p>לא תרצה</p>	<p>אלוהים הוא זה הנותן חיים ואלוהים הוא זה הלוקח חיים ולכן לאף אדם אין את הזכות ליטול חיים של אחר. אם אדם רוצה באריכות חיים אין הוא יכול לקצר חיים.</p>
<p>לא תנאף</p>	<p>ערך המשפחה הוא ערך חשוב ביהדות ולכן אסור לגבר נשוי לבגוד באישתו עם אישה אחרת או לאישה נשואה לבגוד בבעלה עם גבר אחר.</p>

לא תגנוב	לא תקח את רכושו, כספו, ממנו של אדם אחר. כפי שלא היית רוצה שיעשו לך כך אל תעשה זאת לאחר.
לא תענה ברעך עד שקר	לא תגרום לפגיעה כלשהי באדם - פגיעה בנפש או פגיעה פיזית: מכות ואפילו רצח בגלל עדות שקר.
לא תחמוד בית רעך	לא תבקש לעצמך את בית חברך, הכולל: הבית עצמו, רכושו, עבדיו, בעלי החיים שברשותו וכל אשר לו.

נספח ב' - דף עבודה

חניכים יקרים,

הסתכלו על הכרטיסיות שברשותכם ומלאו אחר השאלות הבאות:

1. רשמו במילים שלכם את הפירוש שלכם לדיברה שברשותכם:

---

2. מהי, לפי דעתכם, המשמעות של הדיברה הזו? למה הכוונה?

---

3. מדוע נבחרה דווקא הדיברה הזו להיות חלק מעשרת הדיברות?

---

4. כיצד אתם מקיימים את הדיברה הזו בחייכם? תנו דוגמאות:

---

5. במידה ואינכם מקיימים את הדיברה, מדוע זה?

הציגו את אשר כתבתם לפני שאר חבריכם לקבוצה.

נספח ג' - עשרת הדיברות ודיברות הצופה

עשרת הדיברות

אנוכי ה' אלוהיך אשר הוציא אתך מארץ מצרים
לא יהיה לך אלוהים אחרים לא תעשה לך פסל וכל תמונה
לא תשא את שם ה' אלוהיך לשוא
זכור את יום השבת לקודשו
כבד את אביך ואת אמך
לא תרצח
לא תנאף
לא תגנוב
לא תענה ברעך עד שקר
לא תחמוד בית רעך

דיברות הצופה

פעילות מס' 5 - עם ישראל וארץ ישראל

תחנך לאהבת הארץ, המדינה וערכי הנוף שבה ערכים הסטורים ואנושיים.

" שקולה מצוות ישיבה בארץ ישראל כנגד כל המצוות " , כך הורונו חז"ל (חכמינו זכרונם לברכה)
ועוד אמרו : " כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל , הרי הוא בן העולם הבא " . אמרות חז"ל הנם מעט
משפע האמרות בהם שבחו חכמים את ארץ ישראל, חשיבותה, מעלותיה וקדושתה הרבה.
מן לרגע שנעשה הקשר בין אברהם אבינו לארץ ישראל, שלובים עם ישראל וארץ ישראל זה בזה ואין
להפרידם. הקשר לארץ ישראל הוא ערך מרכזי ביהדות ובא לדי ביטוי דרך המצוות השונות שיש חובה
לקיימן בארץ בלבד, התפילות, המזמורים, הסיפורים והאגדות.
לכל עם היושב על אדמתו יש אוצר רב של מסורות, זכרונות, סיפורים אגדות ושירים. אוצר זה הוא חלק
מההווי התרבותי של האומה. באגדה והסיפור משתקף יחסו של העם אל ארצו, של האדם אל נופו ואהבתו
אל המקומות, אל האישים שפעלו בהם ואל הזכרונות המשותפים. כל דור ודור מוסיף נופך משלו אל
מורשת אבות. האגדת המולדת היא נכס יקר וימיה כימי העם ותולדות ארצו - מולדתו.

מטרות הפעילות:

- החניך יבין את מהות הקשר בין עם ישראל לארץ ישראל.
- החניך יבחן את מידת הקשר לארץ ישראל לאורך הדורות.
- החניך יבחן את מידת הקשר שלו לארץ ישראל.

מהלך הפעילות :

שלב א' - פתגמי הארץ

1. נפזר בחדר פתגמים ומשפטים הקשורים לארץ ישראל (נספח א' לפעילות)
2. נבקש מהחניכים להסתובב בין הקטעים השונים לקרוא אותם וכל חניך בוחר משפט אחד המוצא חן בעיניו ביותר.
3. נבקש מכל חניך להקריא לפני שאר הקבוצה את הקטע ולהסביר את בחירתו.

(זמן משוער : כ - 25 דקי)

שלב ב' - אגדות הארץ

1. נקריא לפני החניכים מספר אגדות הקשורות לארץ ישראל . (נספח ב').
2. בגמר קריאת כל אגדה נברר עם החניכים על מה מספרת האגדה, מי הדמויות המרכזיות שבה, כיצד מתארת האגדה את הקשר בין עם ישראל לארץ ישראל.

(זמן משוער : כ - 25 דקי)

שלב ג' - כותבים לארץ

1. נחלק לחניכים דפים ריקים ונבקשם לנסות ולהמציא פתגמים , שירים או סיפורים שנושאים את שם הארץ ישראל.
2. כל חניך יציג את אשר כתב.

(זמן משוער : כ- 25 דקי)

שלב ד' - דיון

1. דרך האגדות, הפתגמים והשירים שקראתם כיצד הייתם מגדירים את הקשר של עם ישראל לארץ ?
2. מדוע ארץ ישראל כל כך חשובה ביהדות ?
(על פי היהדות ארץ ישראל הובטחה לעם ישראל , היא המרכז הרוחני , לאומי ותרבותי של העם עם ישראל ללא ארץ ישראל לא יהיה שלם מבחינה רוחנית ומכאן באה חשיבותה)
3. כיצד הייתם מגדירים את מידת הקשר שלכם לארץ ישראל ולמדינת ישראל ?
4. באלו דרכים קשר זה בא לידי ביטוי ?
(מגורים בארץ , תרומה לארץ ולמדינה, טיולים בארץ והכרתה , לימוד ההסטוריה של הארץ וכו')

(זמן משוער : 25 דקי)

הערות :

למדריך - ניתן לקיים פעילות זו גם כערב תרבות , ערב קריאה , בו החניכים לוקחים חלק מהקראת הקטעים. ניתן לסיים פעילות זו בשירון משירי הארץ .

לחניך - מבין את חשיבות הקשר בין עם ישראל לארץ ישראל ובוחר את מידת הקשר שלו לארץ.

לקבוצה - מכירה את חניכיה דרך פעילות אישית של קריאה וכתובה .

כאשר עם ישראל יגאל את ארץ ישראל - תגאל ארץ ישראל את עם ישראל
(מנחם אוסישקין)

נספח א' - פתגמי ארץ ישראל

נספח ב' - אגדות ארץ ישראל

פעולה מס' 6 - השבת במשפחה

תנועת הצופים תעודד את הפרט לעצב זהות יהודית-ישראלית משמעותית.
תפעל למען עיצוב תרבות יהודית-ישראלית המשלבת בין המורשת התרבותית של
העם היהודי לבין התרבות וההוויה הישראלית המתגבשת במדינת ישראל.

רקע

במסורת ישראל מראשיתה, ערך השבת וערך המשפחה שלובים יחדיו: הדיבר הרביעי בעשרת הדברות הוא "זכור/שמור את יום השבת", וישר לאחריו, הדיבר החמישי "כבד את אביך ואת אמך". ערכי השבת והמשפחה תפסו מקום מכובד בהגות היהודית: בהלכה, באגדה ובפילוסופיה היהודית לדורותיה. בחברה הישראלית, כחלק מהחברה המערבית, מוסד המשפחה ומרכזיותו נמצא בתהליכי שינוי וערך השבת קיבל אף הוא ביטויי תרבות חדשים. ניתן לראות בחברה הישראלית את הקשר בין השבת, כיחידת זמן פנויה מעבודה ולימודים, לבין זמן משפחה איכותי בבית ובטבע. מטרת הפעילות היא ליצור את הקשר התרבותי בין ערך השבת לערך המשפחה, תוך ניסיון לבחון רמות שונות של קשר זה (פיסי, תרבותי, רוחני, דתי וכד').

מטרות הפעילות:

1. החניך יבחן את הקשר בין יום השבת לערך המשפחה במסורת היהודית.
2. החניך יבדוק כיצד בא קשר זה לידי ביטוי בחברה הישראלית בכלל ובחיי האישיים בפרט.

מהלך הפעילות:

שלב א: שיר פתיחה (כ- 20 דקות)

1. המדריך משמיע לקבוצה את השיר של אריק איינשטיין "שבת בבוקר יום יפה".
2. כל חניך מקבל דף עם חלק ממילות השיר, כשעליו למלא את המקומות החסרים לפי הסיפור השבתי של המשפחה שלו.
3. כל חניך קורא את "השיר" שלו.

שלב ב: שאלון מחקרי (כ- 50 דקות)

1. מתחלקים לזוגות, כאשר כל חניך מקבל שאלון מחקרי ועליו לראיין את בן הזוג שלו בקשר לחיי המשפחה שלו במשך השבוע ובשבת.
2. כל חניך מספר מה למד והסיק מהראיון שערך לבן זוגו (לרוב – החניכים מציגים את ממצאיהם מגלים החניכים שבשבת המשפחה מבלה יותר זמן ביחד מאשר במהלך השבוע).
3. דיון:

■ אם לא היה קיים יום שבת, כיצד היה הדבר משפיע על חיי המשפחה שלנו? ■

(היו פחות מפגשים בין בני המשפחה ביחד, פחות הרגשה של אחדות משפחתית, פחות בילויים משפחתיים, ארוחות משותפות וכד')

■ האם אתם יודעים איזה דיבר מופיע אחרי מצוות השבת בעשרת הדברות? ■

(כבד את אביך ואת אמך)

■ מה ניתן ללמוד על ההיצמדות של שני הדברות הללו? ■

התרבות היהודית – (הקשר בין יום השבת לערך המשפחה מקורו כבר במקרא רואה בערך המשפחה ערך חשוב ומאפשרת זמן מיוחד ליישום ערך זה בחיי היום-יום).

הערות:

לגבי הפעילות: יש לעזור לחניכים בעריכת הראיונות האישיים.

לגבי החניך: החניך בוחן את מקומה של המשפחה ביום השבת שלו.

לגבי הקבוצה: הקבוצה מעמיקה את ההכרות בין חבריה תוך כדי המפגש האישי ביניהם סביב נושא השבת והמשפחה.

□

איש אמו ואביו תיראו
ואת שבתותי תשמורו (ויקרא י"ט 3)

□

□

נספחים

שבת בבוקר – נספח א: דף למילוי

שבת בבוקר, יום יפה

אמא _____

אבא _____

ולי _____

אפשר _____

_____

_____

או _____

_____

_____

אפשר _____

_____

_____

ואפשר _____

_____

_____

שבת בבוקר יום יפה

אמא שותה המון קפה

אבא קורא המון עיתון

ולי יקנו המון בלון

אפשר ללכת לירקון

ולשוט שם בסירה

או לטייל עד סוף הרחוב

ולשוב בחזרה

אפשר לקטוף פרחים

כאלה שלא אסור

ואפשר ללכת עד הגן

ולראות שהוא סגור.

□נספח ב: שאלון מחקרי

מטרת השאלון לבחון את חיי המשפחה של המרואייין במהלך השבוע. יש לכתוב את התשובות לשאלות בצורה תמציתית, וכמובן ניתן להוסיף שאלות רלוונטיות לפי הצורך:

1. ננסה לעבור ביחד על השבוע שחלף. מה עשית ביום ראשון

---

2. מתי נפגשת עם ההורים והאחים/ות?

---

3. האם עשיתם משהו ביחד כמשפחה? (ארוחה, טיול, צפייה בטלוויזיה וכו')

---

4. ענה על השאלות הללו ביחס לכל שאר ימי השבוע:

שני -

שלישי -

רביעי

חמישי

-

שישי

שבת -

קובץ זה פורסם
במרכז ההדרכה הוירטואלי
של אתר תנועת הצופים
<http://www.zofim.org.il>

הערות:

תחנך לאזרחות טובה ופעילה

פיתוח המושג אזרחות טובה ופיתוח המעורבות והאיכפתיות לקהילה והפנמת החשיבות של השניים הוא תהליך מתמשך לאורך השנים. תהליך זה בנוי בתחילה מחוויות תרומה לקהילה אליהן נחשף החניך על ידי מדריכיו בשנות פעילותו הראשונות בצופים, אחר כך הופך התהליך להיות התנסויות בו הוא בעצמו יוצר ובונה את פעילויות ההתנדבות והתרומה, תוך ליווי של מדריכיו ועד לרגע בו הוא בעצמו מעביר את הרעיון לדור ההמשך, כשהוא בעצמו מדריך. נושא התרומה והמעורבות בקהילה הוא נושא מרכזי בתנועה וביטויים לו ניתן למצוא באופנים שונים, עם קהילות שונות ובנושאים שונים. חגיגת חגים בקהילה התחילה עוד בשנת הפעילות של כיתה ד', ההצעה לפעילות זו היא המשך של אותה התנסות בתוך האמונה של בכל שנה ושנה שואפים אנו לקיים פעילות חג כלשהי בקהילה הסובבת. ההצעות הן זהות מתוך הכוונה שבכל שנה יבחרו החניכים פרויקט חגיגת חג בקהילה אחר.

מטרות הפעילות:

- החניך יכיר את ערך התרומה לקהילה כפי שבה לידי ביטוי ביהדות וכפי שבה לידי ביטוי בצופים.
- החניך יבין את חשיבות התרומה לקהילה.
- החניך יתנסה בהכנת אירוע בקהילה סביב אחד מחגיגה של היהדות.

הצעות לפעילות:

- ראש השנה - משלוח כרטיסי ברכה לחיילים המשרתים רחוק.
- סוכות - בניית סוכה במועדונית של ילדים נזקקים ופעילות משותפת בנושא סוכות.
- חנוכה - מרוץ לפידים בשכונה, מסיבת חנוכה בשבת והזמנת מועדון קשישים או לחילופין הגעה אל מועדון הקשישים/בית האבות עצמו.
- פורים - חגיגת פורים בבית חולים: הצגה לפורים במחלקת ילדים, יצירת מסכות במחלקה פנימית וכו'.
- פסח - טיול אביב משותף עם מועדונית לילדים נזקקים.
- ל"ג בעומר - מדורה משותפת עם חניכים משבט אחר.
- שבועות - טקס הבאת ביכורים בשיתוף פעולה בין שבט עירוני לשבט קיבוצי או מושבי.

2. חשוב לקיים תהליך לקראת המפגש בהתאם לתחומים הבאים:

- לימוד והכרת הקהילה המיועדת.
- לימוד מקדים על החג - מנהגיו, טקסיו, מאכליו, שיריו.
- הכנת תוכנית הפעילות וחלוקה לצוותי עבודה על פי לוח זמנים מוגדר.
- חגיגת האירוע עצמו, בסיומו- סיכום ומסקנות לקראתהאירוע הבא.

הערות:

למדריך- בגיל זה נערב את החניכים במידת האפשר, תוך לווי צמוד של צוות ההדרכה. חשוב לתאם היטב את המפגש ולהכינו על הצד הטוב ביותר.

לחניך - החניך מכיר את הערך עזרה לזולת דרך פעילות חווייתית עם אחת מקהילות הקיימות בסביבת מגוריו וסביב אחד מחגי ישראל.

לקבוצה - הקבוצה מפתחת את שיתוף הפעולה שלה סביב פעילות התנדבותית בקהילה.

כל ישראל ערבים זה לזה (שבועות לט ע"א)